

Asia: VN/23654/2021/

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle arkistointilaksi ja laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toteaa, että arkistointilainsäädännön uudistus on tarpeellinen ja että hallituksen esityksen mukainen lainsäädännön yhdenmukaistaminen muun asiakirjajulkisuutta, tiedonhallintaa ja tietosuojaa koskevan lainsäädännön kanssa on perusteltua. Yhtenäiset määritelmät vähentävät lakien tulkinnallisuutta.

Lakiehdotukset

Arkistointilaki

3§ Määritelmät

Kansallisen arkistotietovarannon määritelmää tulee laajentaa siinä tapauksessa, jos sopimusperusteisesti Kansallisarkistoon säilytettäväksi siirretyt asiakirjat siirretään myös osaksi kansallista arkistotietovarantoa. Tällöin arkistotietovaranto ei ole arkistotietovaranto vaan myös säilytystietovaranto.

7§ Arkistoinnin suunnittelu

Perusteluissa todetaan, että arkistoinnin suunnitteluvelvoite täyttyy tiedonhallintamallin kuvauksilla. Tiedonhallintalain 5 §:n mukaan tiedonhallintamallissa on oltava vähintään tiedot tietoaineiston arkistoon siirtämisestä, arkistointitavasta ja arkistopaikasta tai tuhoamisesta. Tiedonhallintamallin kuvaustaso on usein tietoaineisto, kun taas arkistonmuodostussuunnitelmat ja

tiedonhallintasuunnitelmat ovat laadittu asiakirjatyypitasolle. Ehdotetun lain arkistoinnin suunnittelua koskevat velvollisuudet kohdistuisivat edelleen asiakirjojen ja tietojen säilyttämiseen, joten tiedonhallintamallin kuvaukset eivät nykyisellään vastaa samaa tarkkuustasoa.

Esityksessä viranomaisen on suunniteltava arkistoinnin toteuttaminen osana tiedonhallintaa. Arkistoinnin suunnittelun ja toteuttamisen vastuut jäävät epäselviksi suhteessa nykylainsäädäntöön.

8§ Arvonmääritys

Ehdotus, jonka mukaan viranomainen tekee arvonmäärityksen, edellyttää, että viranomaisissa on tutkimuksellisen arvon määrittelyn asiantuntemusta omaavia henkilöitä. Kansallisarkisto päättäisi ehdotuksen mukaan viranomaisen arvonmäärityksen perusteella arkistoitavista asiakirjoista.

Arvonmäärityksessä huomioitavien näkökulmien sisällyttäminen lakiin ei poissulje tarvetta täydentää kriteerien tulkintaa erillisillä politiikoilla tai ohjeilla.

10§ Yleinen arkistointipäätös

Esitetty sääntely koskien yleistä arkistointipäätöstä on kannatettava. THL pitää tärkeänä, että viranomaisia laajasti edustava taho voi laittaa vireille yleistä arkistointipäätöstä koskevan pyynnön.

13§ Valtion viranomaisen asiakirjojen siirtäminen kansalliseen arkistotietovarantoon

Kohdan osalta voidaan todeta että, tulkinnanvaraista on sisältyvätkö säilytettävät asiakirjat ja tietoaineistot arkistotietovarantoon.

15§ Arkistokopio tietoaineistoista

Säännöksen osalta olisi syytä määritellä laajemmin vähintään perusteluissa, että millaisia muuttuvat sähköiset tietoaineistot ovat. Asiaa tulisi arvioida myös siltä kannalta, että täyttyykö kopioinnin osalta esimerkiksi tietosuoja-asetuksen minimoinnin periaate, jos samaa tietoa säilytettäisiin kahdessa eri paikassa.

Tarvetta kopioinnille perustellaan myös tutkimuskäytön palvelemisella. On huomioitava, että tutkimukseen voidaan pyytää tietoja viranomaisilta suoraan ja saatavissa on aina ajantasainen tietoaineisto. Säännöstä tulisi arvioida uudelleen, sillä viranomaiset palvelevat myös tutkimusta laaja-alaisesti erikseen.

Arkistokopiota paremmin kuvaava termi tietyn aikavälin tietoaaineistoa voisi olla otos.

19§ Henkilötietojen käsittely ja tietoturvallinen käyttöympäristö

Ehdotetussa säännöksessä käytetään vastaavaa terminologiaa kuin toisiolaissa (laki sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä) tietoturvallisen käyttöympäristön osalta ja sen toiminta vaikuttaa olevan muutoinkin vastaavaa toisiolain tarkoittaman ympäristön kanssa. Tämä on hyvä asia erityisesti tietoturva vaatimusten vuoksi.

Kansallisarkiston tietoturvallinen käyttöympäristö edellyttää auditointia ja tietoturvasertifiointia. Käyttöympäristön toiminnallisuuksiin tulisi kuulua myös anonymisointi- ja pseudonymisointimahdollisuudet, koska ne ovat suojatoimia, jotka ovat erityisesti arkistointia koskevia TsA 89 artiklan mukaan. Kansallisarkistolla tulee olla toimivat tekniset järjestelyt ja vankka osaaminen anonymisoinnille sekä pseudonymisoinnille. Asiassa on otettava huomioon esimerkiksi EDPB:n antamat ohjeet. Esitykseen tai sen perusteluihin tulisi täsmentää missä vaiheessa tietojen pseudonymisointi tai anonymisointi tehdään ja kenen toimesta.

Ehdotettu säännös mahdollistaisi tietojen käsittelyn yleisen edun mukaisessa arkistointitarkoituksessa myös geneettisten tietoja koskevilta osin. Säännöksen osalta olisi syytä määritellä laajemmin vähintään perusteluissa, että mitä geneettisillä tiedoilla tarkoitetaan. Tarkoitetaanko geneettisillä tiedoilla yksilön biologisesta näytteestä analysoimalla saatuja tietoja, jotka voivat ilmetä erilaisina testausselesteina ja lausuntoina? Tulkinnanvaraista on, tarkoitetaanko geneettisillä tiedoilla esimerkiksi testausselesteita ja oikeusgeneettisen isyytustkimuksen lausuntoja.

Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta

Tiedonhallintalain 5 § mukaisessa tiedonhallintamallissa tulisi olla tieto arkistojärjestelmästä tai -paikasta. Vähintään perusteluissa olisi hyvä määritellä mitä arkistojärjestelmällä tarkoitetaan. Tarkoitetaanko sillä viranomaisen omaa järjestelmää, jossa hallinnoidaan arkistoitavia asiakirjoja vai esimerkiksi kansallista arkistotietovarantoa, jos tietoaaineistoja on siirretty sopimusperusteisesti Kansallisarkiston säilytykseen.

Vuorinen Marjut
Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL - Mahdollistajat-osasto, Kehittäminen
ja ohjaus -yksikkö